

Helena Nosková: *Pražské ozvěny. Minulost a současnost Slováků v českých zemích*

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR,
Praha 2014, 199 s.

Pod poetickým názvem *Pražské ozvěny* prezentuje Helena Nosková soubor kapitol o minulosti a současnosti Slováků v českých zemích. Soustřeďuje pozornost hlavně na problematiku vzniku, fungování a zaměření činnosti slovenských menšinových organizací v Praze, kde je – podobně jako i v případě jiných národnostních menšin – největší koncentrace spolkových aktivit. Nosková se věnuje tématu přítomnosti Slováků v českých zemích dlouhodobě a systematicky, z historického i etnologického hlediska. Opírá se o pramennou základnu z archivního i terénního výzkumu, kterou využívá ve své publikační činnosti. Souhrnnější výstup předstává již před více než deseti lety v práci *O původu Slováků v Čechách* (Tribalit, Praha 2001). V tomto případě svou práci obohatila o nové poznatky a teoretické rámce (např. navazuje i na společnou práci s Evou Tošovskou *Kapitoly o proměnách pohraničí se zřetelem na Králicko*, ÚSD AV ČR, Praha 2010) a výklad rozšířila o hodnocení současné situace slovenského spolkového života v Praze po rozdělení československé federace, kdy Slováci v postavení národnostní menšiny začali budovat vlastní menšinové organizační struktury.

Strukturovanost práce odpovídá úrovni zpracování materiálových zdrojů, které autorka shromáždila z výzkumů osídlování českého pohraničí po druhé světové válce. Publikaci člení do sedmi kapitol s rozsáhlejším úvodem, v němž podává

z historického hlediska souhrnný nástin přítomnosti Slováků v českých zemích. Uvádí tak první kapitolu, která pojednává o historii Slováků a jejich spolků v Praze v širším historickém kontextu do konce druhé světové války. Jde však pouze o heslovitý přehled s poukázáním na osobnosti, které vystupovaly v pražském prostředí či obecně ve veřejném prostoru jako Slováci. Tematicky jsou uceleny kapitoly o přílivu Slováků do českých zemí po druhé světové válce. Na základě výzkumu archivních fondů (SNA Bratislava, NA Praha a další) ukazuje na etapy migrací Slováků do Česka od roku 1945 až do roku 1989. Zejména silnou migraci Slováků v poválečných letech hodnotí jako východisko pro současné postavení slovenské menšiny v České republice. Zdůrazňuje přitom různorodost slovenských migrantů, mezi nimiž byly zastoupeny skupiny přistěhovalců z příhraničních regionů zejména východního Slovenska, ale též Podkarpatské Rusi a reemigrantů z Maďarska, Rumunska, Bulharska a z území bývalé Jugoslávie.

Podobně, jak známe z řady doposud publikovaných studií Heleny Noskové, i v nynější publikaci věnuje speciální pozornost slovenským migrantům z Maďarska (3. kapitola) a z Rumunska (4. kapitola). Vývoj jejich usídlování sleduje v časové posloupnosti v kontextu politických opatření zaměřených na poválečné osídlování českých zemí po odsunu německého obyvatelstva. Opírá se o bohaté archivní zdroje, na které nejen odkazuje, ale otiskuje z nich rovněž vybrané dokumenty. V tomto případě autorka výklad o slovenských reemigrantech z rumunského Sedmihradska rozšířila zařazením kapitoly o lidových tradicích a jejich uchovávání po přesídlení v českém prostředí. Při zpracování tohoto

textu použila metodu orální historie i standardní etnografický popis jevů výročního obyčejového cyklu.

Důležitou součástí menšinového života je schopnost vytvářet vlastní formalizované organizační struktury. Těm také Nosková věnuje zvýšenou pozornost, zejména skladbě slovenských spolků v Praze. Jejich prezentace však působí poněkud nesystematicky. Rámec je nastíněn v první kapitole a pak se jimi zabývá v páté a v poslední, sedmé kapitole. Spolkovou činnost Slováků představuje v časovém horizontu: (1.) od konce 19. století do druhé světové války, (2.) v období 1946–89 a (3.) po roce 1990. Je škoda, že tyto tři roviny na sebe kontinuálně nenavazují. V knize jsou zařazeny, jak výše uvedeno, odděleně, ale byl-li to záměr autorky, důvody blíže neosvětluje. Výklad peripetií slovenského spolkového života po druhé světové válce a jeho vývoj po listopadu 1989 je proloženo zmíněnou kapitolou o lidových tradicích. V závěrečné kapitole „Slováci v Praze a slovenské spolky v letech 1990–2014“ osvětluje autorka dynamiku rozvoje početné skladby slovenských spolků v Praze. Tato bilance různorodé činnosti spolkových organizačních struktur v současnosti tvoří nově zpracovaný příspěvek, byť rozsahem nevelký, o aktivitách slovenské menšiny. Jejich hodnocení v souvislosti se zahájením činnosti Slovenského domu v Praze (2014), částí zástupců slovenských spolků vnímaného kontroverzně, je podána na konci knihy v závěrečném shrnutí.

Práce Heleny Noskové se obsahově částečně prolíná s publikací Magdaleny Rychlíkové *Slováci v Praze* (Etnologický ústav AV ČR, Praha 2011). Konceptně jde ale o odlišné práce. Recenzovaná kniha představuje soubor sedmi kapitol, studií

o přítomnosti Slováků v českých zemích. Přísluší tak ocenit přínos práce, vypovídající o dosavadních poznatcích studia tématu, které by mělo vést k souhrnnému monografickému zpracování postavení slovenské menšiny v České republice po roce 1993.

Andrej Sulitka

**Remus Gabriel Anghel:
*Romanians in Western
Europe. Migration, Status
Dilemmas, and Transnational
Connections***

Lexington Books, Plymouth 2013,
207 s.

Remus Gabriel Anghel je rumunský sociolog a antropolog specializující se na migrace, zejména transnacionální, a globalizaci. V roce 2009 úspěšně dokončil doktorské studium na Fakultě sociologie na Bielefeldské univerzitě a v současnosti působí na katedře politických věd Univerzity Babeş-Bolyai v rumunské Kluži a v Rumunském institutu pro výzkum národnostních minorit tamtéž. Anglicky psaná publikace je vlastně autorovou dizertační prací a v pořadí druhou Anghelovou monografií; již v roce 2008 vydal knihu s názvem *The Making of Worlds Society* a v roce 2009 pak společně s Istvánem Horváthem vydal rumunsky psanou publikaci *Sociologia migrației*. Anghel se věnuje migraci Rumunů, reemigraci rumunských Němců a nejnověji také migraci rumunských Chorvatů.

K migračním proudům z Rumunska přispěly dva hlavní faktory, prvním bylo zrušení restriktivních vizových opatření pro